

L'EXPULSIÓ DELS JUEUS DE CERVERA SEGONS EL LLIBRE DEL «MANIFEST» DE L'ANY 1490

Mª M.SANMARTÍ ROSET
Departament d'Història Medieval

INTRODUCCIÓ

A l'Arxiu Municipal de Cervera es conserva una sèrie de llibres manuscrits que abraça des del segle XIV fins a mitjans del segle XVIII. Aquests llibres, dits «Manifest», constitueixen un fons excepcional doncs allí apareixen escrits els habitants de Cervera que tinguessin alguna cosa de valor, encara que no és estrany trobar algun pobre de solemnitat.

Els declarants, a més d'assenyalar el seu nom, ofici, any en el qual es feia la declaració, els seus béns tant mobles com immobles, la seva situació, els antics propietaris..., trobaven valorats aquests béns.

Així doncs, no es d'estranyar que considerem aquest fons interessantíssim des de tots els punts de vista si, a més, se sap que l'Arxiu conté molta altra documentació que pot completar qualsevol estudi relacionat amb Cervera.

Abans de començar a tractar el tema d'aquest estudi cal explicar que Cervera estava dividida en quatre barris: La Plassa, Framenors, Montserè i Capcorral.

Generalment, cada barri tenia el seu llibre de «Manifest» que variava cada any que es feia la declaració. Tanmateix, en alguns anys podia passar que dos o tres barris constessin en el mateix llibre. L'any que s'estudia, però, segueix la norma general.

RELACIÓ DE JUEUS RESIDENTS A CERVERA DURANT L'ANY 1490

En el barri de Capcorral, en els carrers del Vent i d'Agramuntell, prop de la antiga plassa de l'Om, estava situat el call.

Així, doncs, és en el llibre del barri de Capcorral d'aquest any on es troba el tema que interessa. Efectivament, en les darreres pàgines d'aquest manifest, en un apartat encapçalat per la paraula «JUEUS», hi són apuntats els jueus que residien a Cervera.

Els jueus declarants i els seus béns són els següents:

Içac Jacob de Querci i Janffuda de Querci

	Valorat en
Un obrador	300 lliures
Una vinya situada a la Creu de les Orenetes	25 lliures
Una partida de vinya situada en la Creu de les Orenetes	30 lliures
Un alberg al carrer de l'Hospital	6 lliures
Un alberg al carrer de l'Hospital	6 lliures
Una casa al carrer de l'Hospital	4 lliures
Un cens-una mitgera —de forment—	6 lliures

Bonina Sutlam

Una vinya al terme de Sadaho	6 lliures
Un tros d'alou i vinya	7 lliures

Baro Crexent

Un hort prop del Call	10 lliures
Una casa	5 lliures

Iuceff Almoli

Un obrador en un alberg	50 lliures
-------------------------------	------------

Bonjuha de Buldu

Un tros d'alou al puig del Castell	8 lliures
--	-----------

Içach Adret

Un tros de terra a Matarcarnera	18 lliures
Un tros i una vinya	70 lliures
Un cens de dues mitgeres de forment	12 lliures

Iuceff Samarell

Un tros de terra a «l'ametller amargós»	8 lliures
Un ferregal a l'aljama dels jueus	12 lliures

Iuceff Cullam

Una vinya a Matarcarnera	12 lliures
--------------------------------	------------

Samuel Cullam

- Un tros de terra als gorcs de Montfalcó—18 lliures
- Un barril—2 lliures

Mossé Billam

- Un alberg davant el forn—6 lliures

Bellsom Vidal

- Una vinya al mas de Baruta—6 lliures

Salomo Çatorra

- Un alberg a la plassa de l'Om—80 lliures
- Una eixida que tenia feta davant del Call—20 lliures
- Un cup—4 lliures
- Un cup i una bota—2 lliures

Benvenist Cofen

- Un alberg a la plassa de l'Om—80 lliures
- Un corral enderrocat—5 lliures
- Un tros de terra a Matacarnera—10 lliures
- Vaixells vinaders—5 lliures

Samuel Struch

- Un alberg al carrer Major—100 lliures
- Un altre alberg al carrer Major—65 lliures
- Una feixa de terra d'horta—3 lliures
- Un cup, una tona i dos barrils—16 lliures

Mestre Salamó Cavaller

- Un tros de terra—20 lliures

Içac de Querci

- Una casa—5 lliures
- Un tros d'alou—10 lliures
- Un tros de terra a Matacarner—8 lliures
- Un cens—15 lliures
- Un altre cens—22 lliures

Iuceff Baró Crexent

- Un tros de terra a Matacarnera—60 lliures
- Un alberg al portal mitg—12 lliures
- Un tros a Matacarnera—10 lliures
- Vaixells vinaders—6 lliures

Benvenist Sutlam

Un tros de terra a l'Hospital—35 lliures

Içac Tarroç

Un corral situat en el camí d'en Llobet—10 lliures

Vidal Andali

Un alberg al carrer d'en Llobet—6 lliures

Mossé Andali

Un tros al mas d'en Altello—50 lliures

Jacob Icac de Querci, fill de Jacob de Querci

Un alberg i un hort—8 lliures

Bonina Adret

Un alberg damunt el portal mitjà—50 lliures

Aquesta és la relació de jueus que consta en aquest manifest. Sembla que entre les pàgines on és apuntat Benvenist Sutllam i la pàgina on consta Icac Tarroç falta un full. Potser, i deuria ser així, hi havia més jueus afincats a Cervera. No es pot dir segur perquè entre els dos jueus a dalt esmentats apareixen els noms de dos declarants no jueus. Si es mira l'obra de A. Duran i Sanpere «El llibre de Cervera» el capítol dedicat al call, es veurà que la relació que ell dóna per l'any 1454 és molt més àmplia que la que apareix en aquest manuscrit. Cal imaginar, doncs, que el nombre de jueus era superior però per no se sap quin motiu, no consten en aquest manifest.

L'EXPROPIACIÓ DELS BÉNS DELS JUEUS DE CERVERA

Ara cal veure què els va succeir als habitants del call cerverí a partir de 1492.

Els primers declarants, Icac Jacob de Querci i Janffuda de Querci, sembla que quedaren amb els mateixos béns. Afegit al final de la seva declaració hi ha la nota següent: «Item dix mestre Johan de Pau, alias de Querci, a 29 de Juliol de 1497 que li fa n'Anthoni Sunyer... etc.» Això es pot interpretar pensant que la família Querci, o com a mínim algun membre d'ella, fos conversa. Aquest fet es pot afirmar per altra documentació.

Bonina Sutllam

Els seus béns foren confiscats durant l'any 1500.

Baro Crexent

Els seus béns foren confiscats i afegits als béns dels hereus de Joanot d'Altarriba. Any 1500.

Iuceff Almoli

Els seus béns foren confiscats i adjudicats a Franci Queralt. Any 1500.

Bonjuha de Buldu

No consta que li fossin extrets els seus béns.

Içac Adret

Els seus béns foren confiscats i adjudicats a Bartomeu Mas, sastre, i a Pere Tercos.

Iuceff Samarell

Els seus béns foren confiscats i adjudicats a Johan Queralt.

Iuceff Cullam

No consta que li fossin extrets els seus béns.

Samuel Cullam

Els seus béns foren confiscats i adjudicats a Thomàs Cupor, notari.

Mossé Billam

No consta que fos expropiat.

Salomó Çatorra

La majoria dels seus béns confiscats foren adjudicats a Johan Cardona alias Cavaller. Podria ser que Johan Cardona fos el nom de un membre de la familia Cavaller.

Benvenist Cofen

Els seus béns foren confiscats i adjudicats a Johan Miret. Any 1550.

Samuel Struch

Els seus béns foren expropiats i afegits a Pere Boix. Any 1494.

Mestre Salamo Cavaller

Els seus béns foren confiscats i afegits a Johan Cruy i als seus hereus. Any 1500.

Içac de Querci

Malgrat saber que la família Querci fou conversa, aquí consta que els béns del jueu a dalt dit foren expropiats i afegits als béns de Johan Queralt.

Iuceff Baro Crexent

Els seus béns foren repartits entre Omedes, Soler de Tordera i algú més.

Benvenist Sutlam

Els seus béns foren confiscats i afegits a Lluís Çaporta. Any 1500.

Içach Tarroç

Els seus béns quedaren confiscats i afegits a Johan Roqueta. Any 1497.

Vidal Andali

Els seus béns foren confiscats i afegits a Jaume Vallbona.

Mosse Andali

Els seus béns foren confiscats.

Jacob Içac, fill de mestre Içac Jaob de Querci

Els seus béns foren confiscats. Any 1500

Bonina Adret

Els seus béns foren expropiats. Any 1495.

CONCLUSIONS

- 1.- Els jueus consten en els llibres de «Manifest» de 1490 encara que en un apartat final. En aquest apartat, però, també hi consta alguna família no jueva.
- 2.- El número de famílies que declararen durant 1490 és molt inferior al de la relació feta per A. Duran i Sanpere per l'any 1454. Hi manquen 17 famílies en aquella relació malgrat haver-n'hi tres de noves: la família Andali, La família Almoli i la família Billam.
- 3.- Desapareixen les famílies següents:
Crexent, Sutlam, Almoli, Adret, Samarell, Çatorra, Cofen, Struch, Tarroç i Andali.
I queden com a conversos els de la família:
Querci.- amb el nom de Pau.

Cavaller.- Podria ser que algun membre de la família Cavaller fos convers doncs està escrit en una nota marginal: «Afit ...any 1497...a Johan Cardona, alias Cavaller» que es una fórmula semblant a la emprada per la família Querci.

4.- Les adjudicacions dels béns expropiats foren fetes durant l'any 1500 principalment, però també en foren fetes durant els anys 1494 i 1497.

BIBLIOGRAFIA

DURAN I SANPERE, A.- *Llibre de Cervera*. Barcelona, ed. Curiel, 1977 576 pp + 68 lam.

Documentos arceca de la expulsión de los judios (s.XV) Edición preparada por L. Suarez Fernández, Valladolid (ed. Aldecoa-Burgos) 1964 564 pp.

MADURELL MARIMON, J.M.— *Jueus gironins i la seva aljama (1349-1498)*. Tirada a parte de los Anales del Instituto de Estudios Gerundenses Vol. XXII, 1874-1975 pp. 23-49 Homenaje a S. Sobrequés i Vidal. Gerona, Instituto de Estudios Gerundenses, 1975

PITA MERCÈ, Roderic.- *La societat jueva en els calls lleidatans*.- Barcelona, R. Dalmau, 1978

VENTURA SUBIRATS, J.- *Documentos económicos de la inquisición referentes a los judios conversos de Gerona (1490-1504)*. Separata de Cuadernos de Historia Económica de Cataluña. XIV, Barcelona, Marzo 1976 pp. 79-131.

